

YMPÄRISTÖVALIOKUNNAN MIETINTÖ 8/1998 vp

Hallituksen esitys laiksi ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain muuttami- sesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 20 päivänä lokakuuta 1998 lähettänyt ympäristövaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain muuttamisesta (HE 182/1998 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ylitarkastaja Seija Korhonen ja neuvotteleva virkamies Ulla-Riitta Soveri, ympäristöministeriö
- neuvotteleva virkamies Seppo Oikarinen, kauppa- ja teollisuusministeriö

- ylitarkastaja Jorma Jantunen, Uudenmaan alueellinen ympäristökeskus
- ohjauskeinoyksikön päällikkö Mikael Hildén, Suomen ympäristökeskus SYKE
- maa- ja metsätaloustieteiden maisteri Päivi Karvinen, Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- osastopäällikkö Jukka Luokkamäki, Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitto
- ympäristöasiantuntija Vesa Valpasvuo, Suomen Kuntaliitto
- ympäristönsuojelujohtaja Matti Koponen, Outokumpu Oyj
- ympäristöpäällikkö Pirkko Selin, Vapo Oy..

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi lakia ympäristövaikutusten arviointimenettelystä. Ehdotus liittyy tiettyjen julkisten ja yksityisten hankkeiden ympäristövaikutusten arvioinnista annetun neuvoston direktiivin (85/337/ETY) muuttamisesta annettuun neuvoston direktiiviin (97/11/EY). Ehdotetulla lain muutoksella ja siihen liittyvällä ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun asetuksen muutoksella pantaisiin täytäntöön direktiivin muutos. Lakiin lisättäisiin harkintaperusteet, jotka on otettava

huomioon harkittaessa ympäristövaikutusten arviointimenettelyn soveltamista yksittäiseen hankkeeseen. Lisäksi ehdotetaan lain soveltamiskokemusten perusteella tarkistettaviksi säännöksiä, jotka koskevat määritelmiä, lain suhdetta muuhun lainsäädäntöön sekä arviointimenettelyn kulkua. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 14 päivänä maaliskuuta 1999, johon mennessä edellä mainittu direktiivi on viimeistään pantava täytäntöön.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esityksessä mainituista syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää lakiehdotusta tarpeellisenä. Ehdotetuilla muutoksilla täsmennetään lain soveltamista ja parannetaan kansalaisten tiedonsaanti- ja osallistumismahdollisuuksia, mitä valiokunta pitää tärkeänä. Valiokunta puoltaakin lakiehdotuksen hyväksymistä sellaisenaan.

Puoltaessaan lakiehdotuksen hyväksymistä valiokunta on kiinnittänyt huomiota seuraaviin seikkoihin.

YVA-asetus

Ympäristövaikutusten arviointimenettelyä koskevan lain (YVA-laki) nojalla annetussa asetuksessa (YVA-asetus) luetellaan tärkeimmät hankkeet, joihin arviointimenettelyä sovelletaan. Nyt ehdotettavan lainmuutoksen seurauksena ehdotetaan myös asetusta muutettavaksi.

Asetusluonnoksen 5 §:n 2 a kohdan mukaan arviointimenettely on tehtävä suurimittaisesta metallimalmien tai muiden kaivoskivennäisten louhinnasta, rikastamisesta ja käsittelystä. Saadun selvityksen mukaan ilmaus "suurimittainen" on osoittautunut varsin tulkinnanvaraiseksi.

Valiokunta esittää, että asetusta tarkistettaessa harkitaan 5 §:n 2 a kohdan säännökseen otettavaksi kaivostoiminnalle selkeät raja-arvot.

Kohdan 2 d mukaan arviointimenettelyn piiriin kuuluu myös turvetuotanto, kun turvetuotantoon suunnitellun yhtenäiseksi katsottavan alueen pinta-ala on yli 150 hehtaaria. Saadun selvityksen mukaan tämän kohdan osalta on epäselvää, katsotaanko lähistöllä sijaitsevat erilliset turvetuotantohankkeet yhtenäiseksi alueeksi. Ongelmallisena pidetään myös sitä, että suon hankinnan yhteydessä turvetuottajan hallintaan tullut tuotantoon soveltumaton maa-alue saattaa johtaa arviointimenettelyyn.

Valiokunta esittää, että asetusta valmisteltaessa harkitaan kohdan 2 d muuttamista kuulumaan esimerkiksi seuraavasti: "turvetuo-

tanto, kun yhtenäinen tuotantopinta-ala on yli 150 hehtaaria".

Olemassa olevan toiminnan muuttaminen

Valiokunnan huomiota on kiinnitetty siihen, ettei YVA-menettelyä tulisi soveltaa olemassa olevan toiminnan muuttamiseen tai laajentamiseen, jos ympäristövaikutukset eivät tällöin merkittävästi kasva. Yleensä muuttamisen tai laajentamisen yhteydessä käyttöön otettava uudempi tekniikka vähentää ympäristövaikutuksia.

Valiokunta toteaa, että voimassa olevan lain 4 §:n 2 momentin mukaan arviointimenettelyä sovelletaan jo toteutetun hankkeen olennaiseen muutokseen, joka todennäköisesti aiheuttaa laadultaan ja laajuudeltaan, myös eri hankkeiden yhteisvaikutukset huomioon ottaen, asetuksessa lueteltujen hankkeiden vaikutuksiin rinnastettavia merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia. Lainsäädännön lähtökohtana näin ollen on merkittävien haitallisten ympäristövaikutusten aiheutuminen.

EY:n tuomioistuin on katsonut lämpövoiman laajennusta koskevan valituksen yhteydessä vuonna 1995 (C-431/92), että YVA-menettelyä tulee soveltaa, jos laajennus on hankkeelle määriteltäjä raja-arvoa vastaava tai sitä suurempi. Valiokunta kiinnittää lisäksi huomiota nyt käsiteltävän lainmuutoksen perusteena olevan YVA-direktiivin muutoksen 8. johtolauseeseen, jonka mukaan jäsenvaltioiden ei tapauskohtaisesti tarvitsisi tarkastella hankkeita, jotka alittavat raja-arvot tai eivät täytä valintaperusteita.

Valiokunnan käsityksen mukaan edellä mainituista lähtökohdista ilmenevät suuntaviivat YVA-menettelyn soveltamisesta olemassa olevien laitosten muuttamiseen tai laajentamiseen.

Alueellinen soveltaminen

Saadun selvityksen mukaan YVA-menettelyn soveltamisessa on esiintynyt suuria eroja alueellisten ympäristökeskusten kesken.

Ympäristövaliokunta pitää tärkeänä, että ympäristöministeriö huolehtii ympäristökeskusten toiminnan riittävästä yhdenmukaisuudesta kou-

lutuksella, tarkentamalla YVA-asetusta ja antamalla tarvittaessa muita soveltamisohjeita.

Edellä mainituilla toimilla voidaan myös edesauttaa YVA-menettelyn sujuvuutta. Tähänastiset kokemukset ympäristövaikutusten arvioinnista ovat valtaosin olleet myönteisiä. Lupamenettelyjen hidastuminen koetaan kuitenkin yritystoiminnan puolella epäkohdaksi. Sujuvammalla menettelyllä voitaisiin tätä epäkohtaa lieventää.

Valiokunta toteaa lisäksi, että nyt tehtävillä lainmuutoksilla tarkennetaan YVA-lain suhdetta muuhun lainsäädäntöön niin, että aikaisempaa paremmin voidaan käyttää hyväksi ja yhteensovittaa hankkeen ympäristövaikutuksista muussa yhteydessä tehdyt selvitykset. Myös ne perusteet, jotka on otettava huomioon harmitaessa yksittäisen hankkeen arviointimenettelyn tarvetta, täsmentyvät. Näillä lainsäädännön muutoksilla edistetään myös menettelyn sujuvuutta ja yhdenmukaista soveltamista.

Suhde maankäyttö- ja rakennuslakiin

Eduskunnassa parhaillaan käsiteltävänä oleva uusi maankäyttö- ja rakennuslaki tulee lisäämään ja laajentamaan kaavoituksen yhteydessä tehtäviä selvityksiä.

Ympäristövaliokunta pitää tärkeänä, että ympäristöministeriö seuraa maankäyttö- ja rakennuslain ja YVA-lain keskinäistä soveltamista ja ryhtyy tarvittaessa toimiin, joilla estetään päällekkäinen selvitysten laatiminen.

Ympäristövaikutusten arviointimenettelyä edellyttävät hankkeet johtavat usein hanketta

varten tehtävässä kaavasuunnittelussa tavanomaisesta suunnittelusta poikkeaviin arviointeihin. Tämän vuoksi ympäristövaliokunta esittää, että ympäristöministeriö seuraa tilannetta ja selvittää saatavan tiedon pohjalta, onko lakia tarpeen täsmentää niin, että kaavoittajalle annetaan oikeus periä ympäristövaikutusten arviointia edellyttävästä hankkeesta vastaavalta kaavoituksessa syntyvät sellaiset arviointikustannukset, joita ei voida rinnastaa normaalisti kaavoituksessa muodostuviin kustannuksiin.

Selvilläolovelvollisuus

Voimassaolevan YVA-lain 25 §:n mukaan myös muusta kuin lakisääteisesti YVA-menettelyn piiriin kuuluvasta hankkeesta vastaavan on oltava riittävästi selvillä hankkeen ympäristövaikutuksista siinä laajuudessa kuin kohtuudella voidaan edellyttää.

Ympäristövaliokunta pitää tärkeänä, että ympäristöviranomaiset korostavat pykälän merkitystä ja tiedottavat sen velvoitteista. Myös pienempien hankkeiden ympäristövaikutuksista selvilläolo ja sitä kautta haitallisten vaikutusten estäminen on tärkeää ympäristön suojelemiseksi.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella ympäristövaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana.

Helsingissä 19 päivänä tammikuuta 1999

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Pentti Tiisanen /vas
vpj. Markku Koski /kesk
jäs. Klaus Hellberg /sd
Tytti Isohookana-Asunmaa /kesk
Mari Kiviniemi /kesk
Arto Lapiolahti /sd
Sirkka Lekman /kok (osittain)

Suvi Lindén /kok
Rauha-Maria Mertjärvi /vihr
Eila Rimmi /vas
Sakari Smeds /skl
Helena Vartiainen /sd
Pia Viitanen /sd
Ulla-Maj Wideroos /r.